

JUS112 Arve- og familierett

Faglærers vurdering av gjennomføring

o Praktisk gjennomføring

a) strukturen på kursopplegget:

Kurset er 12 SP og inkluderer to forskjellige, om enn på enkelte punkter beslektede fag. Mot denne bakgrunn oppleves strukturen som stram, særlig i år. Vi ble opprinnelig forespeilet kun ca. 7 ½ uke. Kurset er i tillegg plassert til slutt på 1. studieår, noe som innebærer flere fridager i mai. Vi fikk derfor aksept for å starte før påsken (helligdagene) med kursintroduksjonsmøte og familierettsforelesninger. Likevel må det foretas prioriteringer som ikke gir et optimalt resultat. I år valgte vi å holde alle ordinære forelesninger før utlevering av obligatorisk kursoppgave. Det betyr at studentene i en periode fikk forelesninger i arverett mens de arbeidet med familierett i arbeids- og storgrupper. Dermed hadde de i liten grad kunnet sette seg inn i litteraturen da stoffet ble gjennomgått på forelesningene. Et annet eksempel er at en storgruppesamling måtte legges til uken da studentene skrev obligatorisk kursoppgave. Selv om dette ble kompensert med en dags forlenget innleveringsfrist, virket det som om det var vanskelig for en del studenter å delta (tilstrekkelig forberedt og med utbytte) på storgruppen. Dessuten var tiden fra studentene fikk tilbake kommentert obligatorisk kursoppgave til skoleeksamen (en uke) knapp.

b) Forelesningene:

Disse ble holdt av hhv. Strandbakken (kursintroduksjonsmøte + familierett) og Eeg (arverett + spørretime/oppsummeringsforelesning). Jeg har ikke fått tilbakemeldinger fra Strandbakken om særskilte forhold knyttet til hans forelesninger. Arverettsforelesningene var denne gang gjenstand for et lite pedagogisk eksperiment: Det var satt opp 1 t. innføringsforelesning direkte etterfulgt av 2. t vanlig forelesning i arverett, dvs. 3 u-timer til sammen. Disse ble splittet opp til 4 kortere u-timer (å 30-35 min) med ca. 10 min. pauser. Hensikten var å motvirke alminnelig konsentrasjonssvikt mot slutten av lengre sesjoner. Gjennomføringen gikk greit, bl.a. i den forstand av studentene var stort sett disiplinerte mht. avvikling av pauser mv.

c) brukte oppgaver – både i arbeids- og storgruppen

Jeg mener at oppgavene dekker i rimelig grad de mest sentrale deler av læringskravene (forventet læringsutbytte). Strukturen er slik at storgruppeoppgavene dels går mer i dybden på enkelte temaer, dels introduserer nye ift. arbeidsoppgavene. Tilbakemeldinger tyder på at oppgavene treffer greit mht. utfordringsnivå.

Det lages ikke nytt oppgavesett fra år til år, men jeg foretar hvert år justeringer/forbedringer. Et eksempel er at arbeidsgruppeoppgavene for 2010 inneholdt to delspørsmål som var spesielt krevende og var bl.a. derfor ment som rene diskusjonsoppgaver (dvs. ikke innlevering). I det ene tilfellet inneholdt arbeidsgruppeledernes veiledninger en alternativ fremgangsmåte for å løse skjevelingsspørsmål i forhold til læreboken. Det resulterte i en ganske utbredt forvirring, som e.m.m. i stor grad måtte tilskrives at alminnelige metodisk-faglige innsikter, herunder kildekritiske holdninger, ikke kan forventes tilstrekkelig utviklet på

første studieår. Spørsmålene ble derfor sløyfet i 2011, med det resultat at det kom tilbakemeldinger fra to arbeidsgruppeledere som også var arbeidsgruppeledere i 2010, som savnet de nevnte spørsmålene. Argumentene var dels at uten disse spørsmålene ble oppgavene/diskusjonen for enkle/korte, dels at studentene hadde godt utbytte av dem.

d) skrivning og kommentering

Så langt jeg har erfaring med dette, fungerer skrivning og kommentering greit, særlig arbeidsgruppeledernes kommentarer. Det er visstnok noe mer variabelt mht. medstudenters kommentarer. Dette inntrykket støttes av studentenes tilbakemelding i referansegruppemøtet, men flertallet synes å mene at kommenteringen har en nyttig funksjon i læringsprosessen.

e) gjennomføring av arbeids- og storgruppesamlingene

Jeg har ikke fått tilbakemeldinger om særskilte problemer knyttet til gjennomføring av arbeidsgruppene utover det som er nevnt under c)). Arbeidsgruppelederne gjør e.m.m. en meget god jobb, og det gjenspeiles også av studentenes tilbakemeldinger.

Storgruppesamlingene har det felles grunnlag at de samme oppgaver gjennomgås på de ulike grupper, men lederne står fritt mht. hvordan man legger dette opp, om man vil supplere med «miniforelesning» over emner oppgavene berører osv. Det er samme lederteam som har vært brukt i de senere år, og som e.m.m. fungerer bra. Noen studentrepresentanter fremhever gjerne storgruppeledere eller undervisningsmetoder som man er mer eller mindre fornøyd med, men slik evaluering vil ikke nødvendigvis gi uttrykk for representative oppfatninger. Jeg har ikke fanget opp noen massiv kritikk i referansegruppemøte eller på andre måter som legitimerer å gjøre endringer i teamet, «pålegge» visse undervisningsopplegg e.l..

f) obligatorisk kursoppgave

Denne ga etter min mening et godt grunnlag for læring, både mht. studentenes arbeid med problemstillingene, og mtp. oppgaveretternes pedagogiske tilbakemeldinger. I referansegruppemøtet ga studentene uttrykk for at kursoppgaven samsvarte godt med tema for forelesningenes innhold. Denne gang hadde vi flere nye oppgaverettere/sensorer. Samtlige synes iht stikkprøver, dvs. i form av en slags «nivåkontroll» for kommenteringen, å ha gjort en meget god jobb, i likhet med de mer erfarne.

g) Eksamen

Den fungerte etter mitt syn etter hensikten: Ulike kunnskapsområder ble utprøvd og utfordringsnivået varierte. Svakere studenter burde derfor kunne klare å bestå, og sterkere hadde mulighet for å oppnå god karakter, innenfor rammen på fire timer. - En trykkfeil måtte rettes opp gjennom informasjon til samtlige eksamenslokaler, ellers intet særskilt å si om gjennomføringen.

h) studieadministrativ service

Administrasjonen ved Eli får hermed min beste takk for god service!

o Strykprosent og frafall

- 477 studenter var vurderingsmeldt
- 398 kandidater møtte til eksamen
- 12 kandidater avbrøt eksamen

- 386 besvarelser ble sensurert

- Karakterfordeling (prosent er beregnet av antall sensurerte besvarelser 386)

Karakter	Antall	Prosent
A	26	7 %
B	91	24 %
C	151	39 %
D	81	21 %
E	26	7 %
F	11	3 %

- Studieinformasjon og dokumentasjon

Gjennomgangen av forventet læringsutbytte, program for kurset osv. under kursintroduksjonsmøtet vurderes som positivt. I tillegg ser det ut til at studentene er fornøyde med at læringsmål for oppgavene er tatt med øverst for hver oppgave.

- Tilgang til relevant litteratur

Har ikke fanget opp noen vanskeligheter her.

Faglærers vurdering av rammevilkårene

- Lokaler og undervisningsutstyr

Auditorium I fungerer helt greit til ordinære forelesninger, dvs. ingen opplevde eller påpekte problemer med pc, pp, lyd e.l.. Slik storgruppesamlingene er lagt opp med fortrinnsvis (muntlig) diskusjon og lite tavlebruk mv., har jeg heller ingen særskilte innvendinger mot lokalene i «gamlebygget». Har ikke fått innspill fra arbeidsgrupeledere eller studenter om lokaler som benyttes til arbeidsgrupper.

- Andre forhold

Intet særskilt å bemerke.

Faglærers kommentar til studentevalueringen(e) (referansegruppemøtet)

- Metode – gjennomføring/Oppsummering av innspill

Det ble holdt ett referansegruppemøte med representanter for 33 arbeidsgrupper. Det fungerer e.m.m. greit med at kursansvarlig spør representantene om ulike moduler/forhold knyttet til kurset etter en mal som representantene er kjent med på forhånd, at representantene kommer med innspill og at studieårsansvarlig skriver referat. Men innspillene trekker ikke nødvendigvis i samme retning, og det er ikke alltid mulig å få med alle synspunkter i et referat. Enkelte konkrete endringsforslag som syntes å ha bred tilslutning på møtet, er innlemmet i forbedringstiltak for neste års kurs.

- Ev. underveistiltak

Det er vanskelig å treffe tiltak underveis i kurset basert på referansegruppemøtet, i og med at det avholdes på et forholdsvis sent stadium. Når det er sagt, opplevde jeg heller ikke at behovet for endringer var stort fra studentenes side, men enkelte innspill tas med til planlegging av kommende kurs.

Faglærers samlede vurdering, inkl. forslag til forbedringstiltak

I grove trekk fungerer kurset greit på sine premisser. En del av temaer og problemstillinger som hører under kurset har imidlertid et slikt kompleksitetsnivå at de med fordel kunne vært behandlet senere i

kurset, og i lys av grundigere kunnskaper i f.eks. kontraktsrett, tingsrett og formuerett mer generelt: Familierettsdelen av faget er strengt tatt kun familieformuerett. I arveretten studeres hvordan formuerettigheter overføres ved innehavers død, der testators disposisjonsrett utgjør en sentral del, herunder gråsonen mot overføringer i live. Kursinnholdet kan derfor med en viss rett karakteriseres som en særskilt formuerettslig kurs. Mot denne bakgrunn har jeg tidligere luftet tanken om et forsknings- og undervisningsteam burde vurdere mer omfattende innholdsmessige endringer, se nedenfor.

Først vil jeg likevel skissere enkelte behov og planlagte endringer innenfor gjeldende rammer:

Jeg ser at det er i alle fall behov for å øke forelesningene i arverett med bakgrunn i at forventet læringsutbytte er bredere nå enn da «rammene» ble lagt. Det blir f.eks. knapt nok tid til å *nevne* at vi nå (dvs. siden 2009) har lovfestede regler om samboeres arve- og uskifterett, og altså ingen tid til å forelese over reglene. Studentene ytrer også ønsker om mer forelesninger, fortrinnsvis i både familierett og arverett – men da fortrinnsvis for å gå mer i dybden. Enn videre kan det vurderes om fagenes etiske, verdimeslige og rettsvitenskapelig-metodiske perspektiver kan synliggjøres ytterligere gjennom forelesninger. Dessuten er det ønskelig å gi studentene et innblikk i stadig mer aktuelle internasjonal-privatrettslige spørsmål knyttet til familie- og arverett. Jeg vil derfor vurdere behov og muligheter for flere forelesninger frem mot kursstart, i den grad økning ikke bare er ønskelig, men også mulig.

En endring av mer strukturell art innenfor gjeldende rammer er at arverettsforelesningene i utgangspunktet blir tre bolker som tidsmessig tilsvarer tre ordinære u-timer, og at opplegget med 30-35 minutters undervisningssekvenser videreutvikles.

Av hensyn til bl.a. at studentene bør få økt forståelse for fagenes rettsvitenskapelig-metodiske egenart, vil jeg som et av flere tiltak vurdere å ta inn igjen i oppgavesamlingen delspørsmål av høyt utfordringsnivå som er nevnt under c). Med en formulering fra fakultetets strategiplan er vel dette å videreutvikle undervisningen basert på egen forskningsvirksomhet, slik også andre deler av undervisningen har vært utviklet. Det er mulig at hovedutfordringen er å vise/forklare at det også innenfor en «gjeldende rett»-horisont kan være spillerom for ulike måter å tolke regler/regelfragmenter på, f.eks. ved at ulike rettsstatlige og legislative hensyn vektlegges ulikt, og at vektleggingen gjerne også kan variere fra typisk et rettsanvender- til et rettsforskerperspektiv (f.eks. systemkoherens vs. prosesspragmatisk effektivitet).

Et innspill fra studentevalueringen som gjelder skrivning/kommentering jeg vil vurdere å institusjonalisere, er at medstudenters kommentarer skal inneholde en sluttkommentar (oppsummering) over besvarelsens svake og sterke sider. Det vil trolig løfte læringsutbyttet hos så vel den som har skrevet oppgaven som kommentatoren.

Ut fra bl.a. etiske og verdimeslige aspekter er det et tankekors at med nåværende kursinnhold, sammenholdt med gjeldende spesialfagstilbud, får studentene ingen (eller svært liten) kjennskap til:

- reglene om barn og foreldre, herunder adopsjon, assistert befruktning, surrogatmorproblematikk osv.,
- inngåelse og oppløsning av ekteskap, som nå også omfatter homofile par,
- at det finnes regler om hvordan man (ikke) bør oppføre seg i parforhold/familieliv
- enkelte prinsipielt viktige regler om rettigheter etter separasjon/skilsmiss som bidrag og pensjon
- ugyldighet/revisjon av ektepakter o.a. avtaler mellom ektefeller
- tolking, tilbakekall og bortfall av testamenter
- gjensidige testamenter og arvepakter

- regler om samboere (med unntak av de nye arve- og uskiftereglene, som behandles i tilrådd litteratur)
- internasjonal utvikling (tendenser til "soft law" gjennom samarbeidsprosjekter som CEFL, betydningen av enkelte EU-initiativ og av EMK/EMD)

Disse aspekter lar seg neppe vurderes og evt. implementeres i en håndvending, dvs. innen fire uker før kursstart 2012. Perspektivet må være mer langsiktig. Samtidig bør arbeidet med å vurdere kursets fremtidige innhold igangsettes så snart det er mulig.

Jeg fremmer derfor som et forbedringstiltak forslag om at forskere og undervisere knyttet til familie- og arverett tilføres driftsmidler/godskrives i u-regnskap for å vurdere kursets fremtidige innhold og herunder vurdere mulige emner for nye spesialfag.

Bergen 31. okt. 2011

Thomas Eeg
